

3. Про основні принципи програми відновного правосуддя у кримінальних справах: Резолюція ООН від 24 липня 2002 р. URL: http://www.commonground.org.ua/dld/RJU_bulletin/RJU.Vol.1-2.content_ukr.html

4. Землянська В. Відновне правосуддя в кримінальному процесі України : посібник / В. Землянська. Київ : Видавець Захаренко В. О., 2008. 200 с.

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕНІ

Юрчишин В.М.

*д.ю.н., професор кримінальної юстиції, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування Чернівецького торговельно-економічного інституту, Почесний працівник прокуратури України
(м. Чернівці, Україна)*

Однією із конституційних функцій прокурора є організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням [1, с. 58].

Прокурор у кримінальному процесі виконуючи функцію організації і процесуального керівництва повинен бути об'єктивним, неупередженим і не зацікавленим у справі [2, с. 387].

Згідно ч.2 ст. 36 КПК України прокурор здійснює нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням [3, с. 33-34].

На думку Тертишника В.М. «прокурор поєднує функцію організатора досудового розслідування, функцію керівника досудового розслідування, обвинувача і прокурора, який здійснює нагляд за розслідуванням загалом, а отже і за керівництвом досудовим розслідуванням, зокрема» [2, с. 91].

Досудове розслідування як діяльність – це регламентована кримінальним процесуальним законом діяльність органів досудового розслідування, прокурора, спрямована на швидке, повне і неупереджене встановлення обставин вчиненого кримінального правопорушення, для того, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден не винуватий не був обвинувачений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура, а також діяльність інших учасників кримінального провадження, спрямована на забезпечення виконання зазначених завдань [4, с. 268].

Називаючи розслідувано «досудовим», законодавець тим самим вказує на його співвідношення із судовим розглядом. Досудове розслідування передуює провадженню в суді і покликана забезпечити його успішне проведення. Однак відповідно до КПК (ст.23), за загальним правилом, суд не зв'язаний з матеріалами досудового розслідування, не повинен обґрунтовувати своє рішення на доказах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду. Крім того, варто зауважити, що стадії досудового розслідування не позбавлена самостійно характеру, оскільки іноді може закінчуватися прийняття остаточного кінцевого рішення у вигляді закриття.

Кримінальний процесуальний закон встановлює обов'язковість проведення досудового розслідування всіх кримінальних проваджень, в тому числі й у провадження у формі приватного обвинувачення.

Структурно досудове розслідування складається з чотирьох етапів:

- провадження з моменту одержання заяв, повідомлень чи іншої інформації про вчинене або підготовлюване кримінальне правопорушення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій для з'ясування події кримінального правопорушення та участі у ньому конкретної особи;
- застосування до особи заходів забезпечення кримінального провадження та інших заходів процесуального примусу, проведення процесуальних дій, пов'язаних з повідомленням про підозру;

- проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій з метою уточнення підозри, збирання й перевірки всіх інших доказів, які підтверджують або спростовують підозру, обтяжують чи пом'якшують покарання;

- проведення процесуальних дій, пов'язаних із закінченням розслідування, складанням відповідного підсумкового процесуального документа й належним спрямуванням кримінального провадження.

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Водночас, постає питання щодо тлумачення формулювання ст. 214 КПК України – «інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення», адже воно є оцінним.

У Наказі Офісу Генерального прокурора від 30 червня 2020 р. № 298 «Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, порядок його формування та ведення» не вказано переліку інших джерел, з яких виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення [5].

Однак щодо такого приводу для початку досудового розслідування як «інші» є певні застереження. Використання слів, що можуть викликати суб'єктивне і неоднозначне трактування підзаконних нормативно-правових актів є недоречним для кримінального процесуального законодавства. Необхідно сформулювати вичерпний перелік приводів для початку досудового розслідування, зокрема тоді, коли це стосується нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

На нашу думку, згідно з правилами законодавчої техніки недопустимо використовувати у тексті нормативно-правового акта невизначені словосполучення, які допускають різне тлумачення його змісту.

Тож у додатку 7 згаданого Наказу Офісу Генерального прокурора необхідно уточнити, про які саме «інші джерела» йдеться, або усунути такий привід для початку досудового розслідування.

Ще одним випадком організації досудового розслідування є визначення групи прокурорів та старшого групи.

Відповідно до ч. 1 ст. 37 КПК України у разі необхідності керівник органу прокуратури може визначити групу прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, а також старшого прокурора такої групи, який керуватиме діями інших прокурорів.

Дослідники мають рацію, що рішення про створення групи прокурорів – це виключне право керівника прокуратури, який може його реалізувати, керуючись своїм внутрішнім переконанням з урахуванням практичного і професійного досвіду підлеглих працівників.

Щодо підстав для прийняття керівником органу прокуратури такого рішення, то до них відносять резонансні та багатоепізодні злочини; суспільна значимість, складність та великий обсяг роботи у кримінальному провадженні; велику за масштабом територію злочинної діяльності, необхідність перевірки багатьох версій, необхідність здійснення у мінімальні строки значної кількості процесуальних дій, місце проведення досудового розслідування віддалене від місця постійної дислокації слідчого та процесуального керівника і наявна потреба у залученні до їх складу прокурорів місцевих прокуратур за місцем вчинення кримінального правопорушення; наявність складних та багатоепізодних проваджень, значного розміру матеріальної шкоди, завданої потерпілому або державі, декількох обвинувачених або організованої групи тощо.

На жаль, на практиці вказані обставини не завжди беруть до уваги і відбувається створення групи прокурорів практично у всіх кримінальних

провадженнях. У такий спосіб керівники органу прокуратури вирішують проблему заміни процесуального керівника через надмірне навантаження або інші обставини. Однак фактично відбувається перепокладання діяльності з керівництва досудовим розслідуванням між членами групи прокурорів, у якій цю діяльність здійснює лише один прокурор. Інші прокурори, визначені у складі групи є «технічними», страхують основного прокурора. Унаслідок цього група прокурорів створена та діє суто формально, без чіткого визначення для кожного з її учасників напряму роботи, відповідальності за її результат. Тож кримінальний процесуальний інститут, що передбачений як виняток, застосовують як правило.

Група прокурорів у кримінальному провадженні – це організаційно-управлінська та процесуальна єдність прокурорів щодо реалізації ними повноважень у конкретному кримінальному провадженні під керівництвом старшого прокурора групи, що створена керівником органу прокуратури з метою здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням, нагляду за додержанням законів органами правопорядку, а також підтримання публічного обвинувачення в суді.

Група прокурорів може складатися від двох до п'яти (а то і більше) прокурорів у залежності від складності кримінального провадження.

Керівнику органу прокуратури при визначенні якісного складу групи прокурорів необхідно враховувати рівень кваліфікації, досвід роботи у кримінальних провадженнях про злочини певної категорії, той напрям досудового розслідування, у якому відповідний прокурор діє найефективніше, психологічну сумісність один з одним і навички взаємодії.

У кожного прокурора групи повинні бути визначені обов'язки. Так, на старшого прокурора групи прокурорів покладається загальна організація роботи групи, розподіл обов'язків між прокурорами групи і доведення до кожного з них відповідних завдань, забезпечення доступу членів групи до накопиченої інформації, організації обміну необхідною інформацією, а також контроль за своєчасним і повним виконанням прокурорами групи покладених

на них завдань (обов'язків). Старший прокурор групи прокурорів має повноваження щодо керівництва діями інших прокурорів цієї групи з метою загального управління і організації роботи групи для забезпечення швидкого та ефективного досудового розслідування кримінального провадження і його судового розгляду.

Прокурор, залучений до групи прокурорів з процесуального керівництва конкретним кримінальним провадженням, не втрачає своєї процесуальної самостійності, проте його дії повинні відбуватися в рамках дорученої ділянки роботи старшим групи прокурорів.

Висновок. Рішення керівника відповідного органу прокуратури про призначення прокурора – процесуальним керівником (чи групи прокурорів) у конкретному кримінальному провадженні є процесуальним і має бути винесено у формі постанови, яка в обов'язковому порядку має бути надана суду разом з обвинувальним актом чи під час судового розгляду.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: чинне законодавство станом на 05 липня 2023 р.: Офіц. Текст. К.:Алерта, 2023. 80 с.
2. Тертишник В.М. Конституція України. Науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2023. 464 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 01. березня 2023 р. : - К. : ПАЛИВОДА А.В., 2023. – 516 с.
4. Кримінальний процес: Підручник/ [О.В. Капліна, О.Г. Шило, В.М. Трофименко та ін.]; за заг.ред. О.В. Капліної, О.Г. Шило. Харків: Право, 2018. 584 с.
5. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджений наказом Офісу Генерального Прокурора 20 червня 2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16#Text>